

**XXVIII ВСЕУКРАЇНСЬКА ОНЛАЙНОВА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «КОРОЛЕНКІВСЬКІ ЧИТАННЯ»
ЗА ТЕМОЮ «БІБЛІОТЕКИ, АРХІВИ, МУЗЕЇ В УМОВАХ ВІЙНИ»**

Інформаційний звіт

22–23 жовтня 2025 року відбулася XXVIII Всеукраїнська онлайн науково-практична конференція «Королєнківські читання» за темою «Бібліотеки, архіви, музеї в умовах війни». Захід, організований Харківською державною науковою бібліотекою ім. В. Г. Королєнка (ХДНБ ім. В. Г. Королєнка) під егідою Міністерства культури та стратегічних комунікацій України (МКСК), було присвячено 195-річчю ХДНБ ім. В. Г. Королєнка. Його партнерами виступили Харківська державна академія культури, Харківське обласне відділення (філія) ВГО Українська бібліотечна асоціація (ХОВ УБА), Український державний університет науки і технологій (м. Дніпро) (технічний супровід).

У роботі конференції взяли участь представники МКСК, фахівці бібліотек, закладів освіти, музеїв, архівних та науково-дослідних установ з Вінниччини, Волині, Донеччини, Дніпропетровщини, Запоріжжя, Івано-Франківщини, Київщини, Львівщини, Одещини, Полтавщини, Сумщини, Харківщини, Херсонщини, Черкащини, Чернівецьщини, Чернігівщини (загалом понад 300 учасників). Серед учасників — фахівці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (НБУВ), Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого (НБУ ім. Ярослава Мудрого), Національної бібліотеки України для дітей, Національної історичної бібліотеки України, Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника, Одеської національної наукової бібліотеки (ОННБ), обласних універсальних наукових бібліотек (ОУНБ).

Численну аудиторію цього року становили вчені та фахівці наукових бібліотек закладів вищої освіти України: Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського, Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара, Державного біотехнологічного університету, Карпатського національного університету ім. Василя Стефаника, Національного університету «Львівська політехніка», Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського», Одеського національного технологічного університету, Харківської державної академії культури (загалом понад 20 вишів). Архівну галузь представляли фахівці Державної архівної служби України, Державного архіву Харківської області, Центрального державного аудіовізуального та електронного архіву (ЦДАЕА), Центрального державного науково-технічного архіву України; музейну — працівники Національного літературно-меморіального музею Г. С. Сковороди, Полтавського літературно-меморіального музею В. Г. Королєнка, Національного заповідника «Глухів», Харківського історичного музею ім. М. Ф. Сумцова, Харківського художнього музею, Будинку-музею М. К. Заньковецької Музею театрального, музичного та кіномистецтва України та ін.

22 жовтня відбулися офіційне відкриття конференції, пленарне засідання, сесія «Бібліотеки, архіви, музеї у війні за ідентичність: історія та сучасність», експертні слухання «Бібліотеки, архіви та музеї у формуванні Національної електронної бібліотеки України: виклики та перспективи», розпочалася робота постерної сесії. Хвилиною мовчання було вшановано пам'ять загиблих внаслідок збройної агресії Росії проти України. Учасників заходу привітали начальник управління видавничої справи та бібліотечної діяльності МКСК **Людмила Фіть**, а також директор ХДНБ ім. В. Г. Королєнка, голова ХОВ УБА, член президії УБА **Наталя Петренко**, які акцентували увагу на тому, що Королєнківські читання 2025 відбуваються у рік 195-ліття книгозбірні.

Пленарне засідання, до якого долучилися 192 учасники конференції, відкрилося доповіддю директора **Наталі Петренко** «Харківська державна наукова бібліотека

імені В. Г. Короленка: пріоритети в умовах війни» (співдоповідач — учений секретар **Ірина Карнаух**). Проректорка з наукової роботи Харківської державної академії культури, доктор педагогічних наук, професор **Алла Соляник** висвітлила історію становлення, тенденції розвитку та інфраструктурні виклики в системі вищої бібліотечно-інформаційної освіти в Україні під час російсько-української війни. В. о. директора Харківського історичного музею ім. М. Ф. Сумцова **Ольга Сошнікова** розглянула історію створення музею та його пріоритети у період війни, акцентуючи увагу на міжнародній співпраці. Досвідом співпраці бібліотек, музеїв та архівів Дніпропетровщини у збереженні історико-культурної та документальної пам'яті регіону в умовах повномасштабної війни з Росією поділилася директорка Дніпропетровської ОУНБ ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія **Надія Тітова**. Про сучасні технології оцифрування кіноспадщини задля її збереження розповіла заступниця директора ЦДАЕА — головний зберігач фондів **Людмила Паламарчук** (співдоповідач — директор архіву, кандидат історичних наук **Тетяна Ємельянова**).

У роботі сесії «**Бібліотеки, архіви, музеї у війні за ідентичність: історія та сучасність**», яку модерувала завідувачка сектору відділу науково-методичної роботи ХДНБ ім. В. Г. Короленка **Марія Медведська**, взяли участь 137 фахівців бібліотек, архівів та музеїв. Було заслухано 10 доповідей, сфокусованих на обговоренні сучасних досліджень й практичних кейсів, присвячених збереженню національної пам'яті, утвердженню ролі культурних інституцій у часи війни, процесам цифрової трансформації. Відкрилася сесія доповіддю заступниці генерального директора з науково-методичної роботи Національної бібліотеки України для дітей **Людмили Полікарпової**, що була присвячена розвитку стратегічних комунікацій бібліотек на принципах відкритості й прозорості. Старша наукова співробітниця відділу образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, кандидат мистецтвознавства **Лілія Пасічник** презентувала доповідь «Бібліографічні ресурси як джерело дослідження музейних колекцій України в умовах війни: між втратою артефактів та збереженням інформації», підкресливши важливість опублікування каталогів, альбомів, путівників, наукових праць про фонди регіональних музеїв, оцифрування колекцій для забезпечення подальших реституційних процесів.

Архівіст Центрального державного науково-технічного архіву України **Анастасія Шаповалова** доповіла про унікальний проєкт «Місце спротиву: проєкти інфраструктури Металургійного комбінату „Азовсталь“», який реалізує архів у партнерстві з ХДНБ ім. В. Г. Короленка та іншими установами. Завідувачка відділу науково-методичної роботи та бібліотечного маркетингу Донецької обласної бібліотеки для дітей **Марина Кіріллова** поділилася досвідом створення цифрової платформи єднання громад та збереження культурної спадщини в умовах війни «Донеччина на мапі часу». Про історію першого філіального відділення Харківської громадської бібліотеки та технічного відділу ім. П. П. Ріццоні розповіла завідувачка сектору відділу науково-інформаційного забезпечення інноваційних процесів ХДНБ ім. В. Г. Короленка **Людмила Кравченко**. Досвідом забезпечення інституційної тяглості поділилася заступниця директора Наукової бібліотеки Державного біотехнологічного університету **Олена Рибальченко**. Йшлося про виклики становлення нової бібліотеки університету, створеного декілька років тому на базі чотирьох харківських вишів, як спадкоємиці книгозбірень-попередниць, відтворення їх діяльності у корпоративному ресурсі «Бібліотечна енциклопедія Харківщини» (<https://libenc.korolenko.kharkov.com>), ініційованому ХДНБ ім. В. Г. Короленка. Головний бібліограф Науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка» **Людмила Найда** доповіла про біографічні дослідження бібліотеки задля збереження національної історичної пам'яті на прикладі життєписів жінок-випускниць Львівської політехніки.

Досвідом зі збереження та популяризації документальної культурної спадщини ОННБ за допомогою штучного інтелекту поділився **Денис Дячков**, бібліотекар відділу створення та

організації електронних ресурсів (співдоповідач — бібліотекар цього відділу **Олег Аратовський**). Завідувачка науково-освітнього відділу Національного літературно-меморіального музею Г. С. Сковороди **Ганна Ярміш** представила сучасну «Сковородіану» — нові видання, автори яких осмислюють постать видатного філософа крізь призму випробувань війни. На завершення сесії аспірант Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України **Євгеній Кузьменко** проаналізував роботу Національного музею мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків під час війни.

Експертні онлайн-слухання «**Бібліотеки, архіви та музеї у формуванні Національної електронної бібліотеки України: виклики та перспективи**», які проходили цього ж дня під егідою МКСК, відкрила і модерувала директорка ХДНБ ім. В. Г. Короленка **Наталя Петренко**. Заступниця міністра культури та стратегічних комунікацій України з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації **Анастасія Бондар** наголосила, що створення Національної електронної бібліотеки України (НЕБУ) є надзвичайно важливим завданням держави. В умовах війни, коли культурна інфраструктура зазнає руйнувань, проєкт має стати фундаментом для збереження документальної спадщини України. Активну участь в експертних слуханнях взяли фахівці НБУ ім. Ярослава Мудрого: заступник генерального директора з питань використання нових інформаційних технологій **Сергій Доценко**; заступник генерального директора з управління документними ресурсами, президент ВГО УБА **Оксана Бруй**; заступник генерального директора з наукової роботи **Наталія Розколупа**; головний бібліограф, координатор проєкту «Цифрова колекція українсько-єврейської документної спадщини» **Тетяна Чорна**. Було запропоновано створювати НЕБУ спочатку на базі п'яти найбільших бібліотек України, спираючись на досвід європейських країн. До обговорення стратегічних напрямів формування НЕБУ долучилися також в. о. директора Харківського історичного музею ім. М. Ф. Сумцова **Ольга Сошнікова** та генеральний директор ОННБ **Ірина Бірюкова**¹.

З першого дня конференції учасники заходу мали нагоду ознайомитися з матеріалами інтерактивної віртуальної панелі на платформі Padlet (<https://padlet.com/libjournalist/2025-qlg28h1x9mhb4giq>), де експонувалися доповіді, представлені на пленарному, тематичних сесійних засіданнях (30 доповідей), а також постерній сесії (44 доповіді).

23 жовтня відбулася тематична сесія «**Специфіка та актуалізація роботи з документними пам'ятками у бібліотеках, архівах і музеях України та зарубіжжя в умовах воєнного часу**», до якої долучилося понад 160 дослідників бібліотечної, архівної та музейної сфери України. На сесії, яку модерувала завідувачка науково-дослідного відділу документознавства, колекцій рідкісних видань і рукописів (НДВК) ХДНБ ім. В. Г. Короленка **Ольга Ісаєнко**, було заслухано 16 виступів.

Сесію відкрила віртуальна подорож вулицями Харкова, проведена завідувачкою сектору відділу «Україніка» ім. Т. Г. Шевченка ХДНБ ім. В. Г. Короленка **Світланою Биковою** за допомогою красназничого ресурсу «Історія Харкова у пам'ятних дошках. Фактографічні та бібліографічні відомості» (<https://mevorydoskikharkov.blogspot.com/>). Заступниця генерального директора з інформаційних технологій Національної бібліотеки України для дітей **Наталія Дзюба** представила доповідь «Від раритетів до цифри: шлях української дитячої книги». До теми дитячої книги звернувся також завідувач сектору

¹ Про експертні слухання та роботу конференції в новинах МКСК: Культура у цифровому вимірі: експерти обговорили, якою має бути Національна електронна бібліотека України <https://mcsk.gov.ua/news/kultura-ucyfrovomu-vymiri-eksperty-obgovoryly-yakoyu-maye-buty-nacjonalna-elektronna-biblioteka-ukrayiny/>

відділу інформаційно-бібліографічної роботи ХДНБ ім. В. Г. Короленка **Вячеслав Мамон**, представивши доповідь «Бібліотекарка, критик, письменниця Тетяна Руссес і дитяча книга», присвячену дитячій літературці, видатній представниці харківської бібліотечної школи ХХ ст.

До роботи сесії активно долучилися фахівці НБУВ. Так, наукова співробітниця, кандидат історичних наук **Тетяна Якубова** представила виступ на тему «Книги Г. С. Сковороди та В. Ф. Давиденка: дослідження у фондах Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського». З дослідженням спадку візира Кримського ханства Кайтаса Аги за «кадіаскерськими дефтерами» Бахчисарая 1675 року (книгами середньовіччя турецькою та арабською мовами) ознайомив старший науковий співробітник, кандидат історичних наук **Віктор Тимченко**. Про дослідження рідкісних конволютів в електронній колекції «Репресована українська» НБУВ доповіла наукова співробітниця відділу інформаційно-комунікаційних технологій, доктор філософії з філології (PhD) **Олена Вощенко**.

Зі своїми науковими розвідками також ознайомили представники музейної спільноти. Провідна наукова співробітниця Полтавського літературно-меморіального музею В. Г. Короленка **Людмила Ольховська** проаналізувала систему грошових відносин, принципи співробітництва авторів-літераторів з видавництвами у комерційних питаннях та волонтерську діяльність кінця ХІХ – початку ХХ ст. на прикладі життєвого та творчого шляху В. Г. Короленка. З дослідженням фотодокументів та творів живопису як меморіїв візуального образу Марії Заньковецької ознайомила присутніх провідна наукова співробітниця Будинку-музею акторки Музею театального, музичного та кіномистецтва України **Людмила Касян**. На творах видатного живописця, графіка та педагога Миколи Семеновича Самокиша, 165-річчя якого відзначається цього року, акцентувала увагу **Тетяна Борозенець**, старша наукова співробітниця Харківського художнього музею. Про нові книжкові надходження до етнографічного музею «Слобожанські скарби» ім. Г. Хоткевича Національного технічного університету «ХПІ» розповів професор кафедри українознавства, культурології та історії науки НТУ «ХПІ», кандидат філологічних наук **Михайло Красіков**.

Цікавих тем торкнулися у своїх доповідях дослідниці з архівних установ. **Юлія Чернятинська**, начальниця відділу забезпечення збереженості та обліку електронних документів та електронних інформаційних ресурсів ЦДАЕА, розповіла про джерелознавчий потенціал електронних інформаційних ресурсів у складі Національного архівного фонду. **Марина Коломієць**, головний спеціаліст Державної архівної служби України, розвинула тему, пов'язану з творчою спадщиною академіка, радіофізика О. Я. Усикова (1904–1995), який керував лабораторією відділу електромагнітних коливань Українського фізико-технічного інституту АН УРСР.

Аспірант Карпатського національного університету ім. Василя Стефаника **Андрій Бойда** презентував своє дослідження про основні віхи життя та діяльності українського громадського, культурного та церковного діяча, співзасновника снятинських читалень Івана Григоровича Гоїва (1860–1950).

Фахівці ХДНБ ім. В. Г. Короленка презентували ще кілька доповідей: головна бібліотекарка кабінету бібліотекознавства ім. Л. Б. Хавкіної **Анастасія Бугрій** представила порівняльний аналіз превентивних заходів збереження бібліотечних фондів у Великій Британії та Франції під час Другої світової війни; бібліотекар НДВК **Дмитро Максимов** презентував своє дослідження про життєвий та творчий шлях Бориса Інгора — українського театрознавця, мистецтвознавця, художника-графіка, бібліофіла, педагога, фронтового журналіста, краєзнавця та дослідника книжкових знаків, життя і діяльність якого тісно пов'язані з Харковом, а особовий фонд зберігається в ХДНБ ім. В. Г. Короленка; завідувачка НДВК **Ольга Ісаєнко** присвятила свою доповідь українському вченому, педагогу, архітектору та історику архітектури Олександру Лейбфрейду за матеріалами його особистого архівного фонду. Її виступом завершилася робота другої сесії.

На традиційну **постерну сесію**, яка розпочала свою роботу **22 жовтня** на платформі Padlet (<https://padlet.com/libjournalist/2025-qlg28hlx9mhb4giq>), було подано 44 статті (рекордну кількість за останні роки, у т. ч. 28 — до першої сесії). Вони охоплювали широке коло питань адаптивних змін у бібліотеках, архівах та музеях України в умовах воєнного часу, актуалізації їх роботи як осередків формування та збереження культурної спадщини та соціальної пам'яті народу, цифровізації бібліотек як компонента їхнього інноваційного розвитку, роботи з книжковими та архівними пам'ятками, використання штучного інтелекту (ШІ) в бібліотечній діяльності, формування стійкості суспільства до фейків та маніпуляцій інформаційного простору тощо.

Значну кількість доповідей, у яких висвітлено різні аспекти бібліотечної діяльності, представили фахівці закладів вищої освіти України (11 доповідей). Так, науковці кафедри дошкільної педагогіки Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в доповіді «Синергія освітнього процесу та бібліотечних ресурсів як чинник розвитку історичної свідомості здобувачів освіти» розглянули сучасну університетську бібліотеку як багатовимірний цифровий освітньо-науковий простір, зупинившись на питаннях цифрової інтеграції освітнього процесу та бібліотечного середовища у формуванні історичної свідомості студентської молоді, сучасних підходах до збереження й популяризації історико-культурної спадщини (**Олексій Листопад**, завідувач кафедри, доктор педагогічних наук, професор; **Ірина Мардарова**, доцент кафедри, кандидат педагогічних наук). У контексті постановки питання щодо інноваційних змін бібліотеки сучасного університету висвітлено завдання з формування конкурентноздатного інформаційно-освітнього середовища університету, у якому бібліотека є одним із його компонентів, основні переваги цифровізації бібліотечного закладу, що має базуватися на проактивній електронній бібліотеці з підсистемою автоматизованих сервісів, орієнтованій на технології регулярного поповнення та випередження запитів читача (**Ярослав Якубенко**, завідувач відділу Наукової бібліотеки Київського національного університету культури і мистецтв).

Фахівці Одеського національного технологічного університету ознайомили зі станом цифровізації фондів науково-технічної бібліотеки університету в умовах війни як ключовим фактором збереження інтелектуального надбання та забезпечення безперервного доступу до інформації, організацією доступу до унікальних інформаційних ресурсів шляхом створення електронного каталогу, інституційного репозитарію, використання глобальних наукових баз даних (Scopus, Web of Science), сервісів електронної доставки документів та міжбібліотечного обміну (RapidILL) (**Оксана Сиволап**, директор бібліотеки, **Ольга Ольшевська**, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків, кандидат технічних наук, доцент). Дослідження ідентифікує основні виклики (недостатнє фінансування, технічні обмеження) та доводить, що системна робота дозволяє забезпечити ефективну цифрову трансформацію бібліотечних послуг навіть в умовах обмежених ресурсів.

Розглянуто роль бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського як осередку формування та збереження культурного надбання та соціальної пам'яті (**Валентина Білоус**, директор бібліотеки); досвід діяльності Наукової бібліотеки Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова з інтеграції внутрішньо переміщених осіб у соціальне, культурне та освітнє середовище місцевої громади шляхом надання доступу до культурних ресурсів, психосоціальної підтримки та можливостей для саморозвитку, на прикладі проєкту «Книга завжди поруч» (заступники директора **Юлія Моргун** і **Світлана Федяй**, бібліотекар **Юлія Федяй**); дистанційну інформаційно-бібліографічну діяльність Наукової бібліотеки Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого (**Вікторія Брагінська**, завідувач сектору; **Вікторія Щабельник**, провідний бібліограф), яка в період воєнного стану, коли бібліотеки зіткнулися з руйнуванням інфраструктури, вимушеним переселенням працівників, викладачів і студентів, перебоями в енергопостачанні, перетворилася на ключовий механізм підтримки освітнього процесу, наукових досліджень та забезпечення

безперервного доступу до знань. Розглянуто досвід і перспективи діяльності бібліотеки Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтва як інституції культурної пам'яті, інформаційного та освітнього осередку збереження української культурної спадщини, а також відмінності її роботи від загальнодоступних книгозбірень (**Володимир Скрипник**, завідувач бібліотеки); видавничу діяльність бібліотеки Харківської державної академії культури з підготовки бібліографічної продукції (**Світлана Євсєнко**, провідний бібліограф).

Актуальній проблемі читання присвячено статтю «The influence of celebrity reading ambassadors on public engagement: international cases» (**Роксолана Запотічна**, доцент кафедри мовної підготовки Львівського державного університету внутрішніх справ), де на прикладах з Великої Британії (співпраця Дж. К. Ролінг з організацією The Reading Agency), США (Book Club Опри Вінфр, Південної Кореї (популяризація читання серед молоді завдяки К-поп-виконавцям) показано, як залучення відомих особистостей здатне підвищити рівень зацікавленості читанням, подолати бар'єри доступу до книг, сприяти розвитку читацьких спільнот. Презентовано основні результати дослідження публікацій в газетах південної України, присвячених релігійній політиці Радянського Союзу в 1944–1964 рр. (**Олександр Татарченко**, доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат історичних наук).

Низку доповідей було присвячено **використанню цифрових технологій та штучного інтелекту в бібліотечній діяльності**. Зокрема в доповіді активних учасників конференції, фахівців кафедри інформаційних технологій та кібербезпеки Одеського національного технологічного університету, на тему «The role of digital technologies and artificial intelligence in the sustainable development of libraries» /«Роль цифрових технологій та штучного інтелекту у сталому розвитку бібліотек» (**Олексій Сакалюк**, асистент кафедри, бібліотекар; **Ольга Ольшевська**, доцент кафедри, кандидат технічних наук) розглянуто основні виклики та перспективи розвитку бібліотек у цифрову добу, впровадження електронних ресурсів, хмарних сервісів, інтелектуальних систем пошуку та чат-ботів для оптимізації бібліотечних процесів, проаналізовано вплив цифровізації на доступність інформації, енергозбереження та збереження культурної спадщини. Співробітники Науково-технічної бібліотеки цього університету (**Анастасія Волкова**, завідувач сектору; **Аліна Бардук**, бібліотекар) виступили з доповіддю «Використання штучного інтелекту для оптимізації бібліотечної роботи: світові тренди та локальні практики». Проаналізовано європейський досвід використання штучного інтелекту в бібліотеках на основі збірника «New Horizons in Artificial Intelligence in Libraries» (2025): етичні виклики, технологічні рішення та практичні проєкти у Словенії, Болгарії, Німеччині та Швеції (**Лариса Литвинова**, завідувач сектору Інститут бібліотекознавства НБУВ, кандидат наук із соціальних комунікацій). Бібліографічне представлення теми штучного інтелекту розглянуто фахівцями Полтавської ОУНБ ім. І. П. Котляревського на прикладі рекомендаційного покажчика «Штучний інтелект: сьогодення та майбутнє» (бібліографи **Вікторія Лашко** та **Олена Нестеренко**).

В окремих статтях висвітлено **роботу бібліотек зі створення цифрових активів**, які слугують важливою меті формування історичної пам'яті та зміцнення української ідентичності. Зокрема у статті «Цифрові проєкти соціальної пам'яті як форма збереження й трансляції культурних цінностей: досвід бібліотек Харкова» (**Вікторія Сафонова**, головний бібліотекар ХДНБ ім. В. Г. Короленка) йдеться про роль соціогуманітарних цифрових бібліотечних проєктів у збереженні і популяризації культурної спадщини, промоції культурної ідентичності на прикладі доробку провідних харківських бібліотек. Фахівці Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника (наукові співробітники **Галина Мельник-Хоха** та **Надія Попадюк**, кандидат філософських наук, доцент) аналізують особливості формування та каталогізації цифрової колекції «Imago Ucrainae на картах XV–XX ст.», створеної в межах конкурсної програми «Культура під час війни» Українського культурного фонду, яка надає необмежений доступ до цифрових копій 60 картографічних документів і як багатофункціональний інструмент аналізу виходить за

межі звичайного відтворення фізичних карт, відкриваючи унікальні можливості для детального наукового вивчення того, як європейські та українські картографи відображали українські землі протягом століть.

Окреслено проблеми формування цифрових колекцій унікальних документів з бібліотечних фондів в умовах воєнного стану та перспективи організації цієї роботи в рамках створення національної цифрової бібліотеки України (**Антон Ніколайчук**, Київський національний університет культури і мистецтв). Розглянуто роль та значення подкастів як засобу сприйняття інформації віддаленими користувачами сучасної бібліотеки, їх види, особливості ресурсів, представлених на сайті Дніпропетровської ОУНБ ім. Первоучителів слов'янських Кирила та Мефодія (**Галина Колоскова**, доцент Дніпровського національного університету ім. Олеса Гончара, доктор філософії з інформаційної, бібліотечної та архівної справи).

Стаття «Шлях до національної наукової ідентичності: віртуальний проєкт «Зроблено в Україні» присвячена науково-просвітницькій ініціативі ХДНБ ім. В. Г. Короленка — циклу віртуальних експозицій «Зроблено в Україні», започаткованому 2017 року з метою повернення до національного наукового нарративу імен видатних українських винахідників, формування наукової ідентичності та популяризації української науки, техніки й інженерії серед широкого загалу (**Ганна Прохорова**, завідувач відділу науково-інформаційного забезпечення інноваційних процесів).

У доповідях багаторічних учасників «Короленківських читань», фахівців Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. І. П. Котляревського, на прикладі біобібліографічного покажчика «Василь Євстафійович Бучневич (1860–1928)», опублікованого в серії «Видатні краєзнавці Полтавщини», представлено досвід бібліографічної діяльності відділу краєзнавства (**Ганна Дідусенко**, головний бібліотекар відділу) та відділу наукової інформації та бібліографії — на прикладі бібліографічного покажчика «Проблеми збереження національної культурної спадщини України: сучасний стан та перспективи» (**Світлана Захарченко**, завідувач відділу).

У статті «Міжнародні бібліотечні організації під час війни: уроки та висновки» (**Світлана Польовик**, старший науковий співробітник НБУВ, кандидат наук із соціальних комунікацій) проаналізовано реакцію міжнародних бібліотечних організацій на пограбування та знищення бібліотек і їх фондів під час збройних конфліктів; показано, що уроки, які виносяться після непоправних втрат національних культурних цінностей в результаті військових дій, мають лише форму засудження, яка не впливає на убезпечення від подібних зазіхань, на підставі чого зроблено висновки, що неправомірні дії в правовому полі щодо знищення багатотомових книжкових пам'яток мають бути прописані в установчих документах міжнародних бібліотечних організацій як непопулярні жорсткі заходи щодо країн-загарбників. У статті «Бібліотечні тренди: нові вектори» (**Олег Соцков**, головний бібліотекар ХДНБ ім. В. Г. Короленка) йдеться про сучасні тенденції розвитку бібліотечної справи в контексті глобальних інформаційних, технологічних і соціокультурних змін, проаналізовано основні вектори розвитку бібліотек, визначені в Звіті IFLA Trend Report 2024 та Центром майбутнього бібліотек Американської бібліотечної асоціації (ALA), визначено основні виклики та можливості для бібліотек у контексті майбутніх сценаріїв інформаційного суспільства. Досліджено ключові передумови для створення в територіальних громадах України Центрів культурних послуг як багатофункціональних культурних просторів, нормативно-правові акти, що регулюють їхню діяльність в сфері надання культурних послуг населенню (**Ірина Лісова**, головний бібліотекар НБУ ім. Ярослава Мудрого); роль бібліотеки у формуванні стійкості суспільства до фейків та маніпуляцій інформаційного простору в умовах стрімкого розвитку соціальних мереж (**Андрій Бутенко**, аспірант НБУВ).

Окремі статті присвячено **фондознавчій проблематиці, формуванню фондів пам'яток друку та писемності**. Так, фахівці ЦДАЕА розглянули особливості дистанційної роботи з джерелами формування Національного архівного фонду (НАФ), значення інформаційно-комунікаційних технологій у налагодженні взаємодії з власниками цифрових аудіовізуальних документів та організації їх передання на постійне зберігання до ЦДАЕА (**Олеся Білоусенко**, провідний архівіст); характеризують унікальні аудіовізуальні документи НАФ як джерела для інтернаціональних наукових досліджень та їх інтеграцію в міжнародний інформаційний та культурний простір (**Юліана Яцишин**, провідний архівіст). Дослідники з Наукової бібліотеки ім. М. А. Жовтобрюха Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка ознайомили з результатами дослідження рідкісних та цінних видань, які зберігаються у фондах бібліотеки, зокрема тих, що перебували у книгозбірні Полтавського Українського клубу, а згодом потрапили до університетської книгозбірні (**Світлана Тіткова**, завідувач сектору абонементів наукової та навчальної літератури; **Ірина Швидун**, завідувач сектору рідкісних видань та неопублікованих документів).

Фахівцями ХДНБ ім. В. Г. Короленка досліджено значення спеціалізації фондової роботи з пам'ятками друку та писемності у наукових бібліотеках, її принципи, проблемні питання, досвід організації комплексного (колекційного) зберігання документних пам'яток у фондах бібліотеки (**Ігор Лосієвський**, завідувач сектору НДВК, доктор філологічних наук, професор; **Володимир Биков**, завідувач сектору); генезу та початковий етап формування книжкового фонду бібліотеки Харківського колегіуму (кінець 1720-х – 1750-ті рр.), серед фондоутворювачів якої — єпископ Єпіфаній Тихорський, представники відомого слобідсько-українського роду Квіток, визначний церковний освітній діяч, письменник Йоасаф Горленко та ін., приєднану до бібліотеки частину унікального книжкового зібрання Стефана Яворського; характеризують книги з первинного складу колегіумської бібліотеки, з числа тих, котрі зберігаються в колекції ХДНБ В. Г. Короленка, власницькі та дарчі написи, маргіналії на примірниках (**Ігор Лосієвський**).

За матеріалами колекції «Україномовна науково-технічна література 1920–1930-х років» фонду рідкісних і цінних документів Науково-технічної бібліотеки Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського» проаналізовано діяльність вітчизняних видавництв науково-технічного спрямування, характер друкованої продукції та її надходження до бібліотеки (**Марина Мірошніченко**, провідний бібліограф). У доповіді «Місце і значення цимелій у фондах та діяльності бібліотек» (**Віктор Соколов**, кандидат історичних наук, НБУ ім. Ярослава Мудрого) схарактеризовано сутність і значення терміна «цимелії», проаналізовано їх основні ознаки, види та цінність, а також особливості збереження у бібліотечних фондах та умови користування.

Зі своїми науковими розвідками ознайомили також представники музейної спільноти Низку статей присвячено **музейній справі, ролі та значенню музеїв як центрів культурної комунікації**, досвіду їх реагування на виклики воєнного часу, впровадження нових технологій та інноваційних підходів до формування експозиції. Проаналізовано основні етапи діяльності та нову соціальну роль Мезинського археологічного науково-дослідного музею ім. В. Є. Куриленка (с. Деснянське Чернігівської обл.) (**Алла Наливайко**, заступник начальника відділу еколого-освітньої роботи та рекреації; **Лариса Подоляко**, провідний фахівець з екологічної освіти), внесок у розвиток музею його засновника Василя Куриленка та сучасної очільниці Наталії Сірої. У статті «Академік Ю. Шемшученко — фундатор Музею історії українського козацького права XVII–XVIII ст. у Глухові» (**Ангела Печена**, науковий співробітник Національного заповідника «Глухів») висвітлено внесок у створення музею (організованого на базі бібліотеки Глухівського національного педагогічного університету ім. Олександра Довженка) уродженця Глухова академіка Ю. Шемшученка (1935–2025).

Автор статті «Проект віртуальної музейної виставки «Археологічні матеріали з історії Слобожанщини Харківського історичного музею ім. М. Ф. Сумцова» (**Ігор Сошніков**, бібліотекар ХДНБ ім. В. Г. Короленка) розглядає зміни, що відбулися в археологічній експозиції музею за останні два десятиліття, як-то негативні наслідки перенесення експозиції через втрату попередньої будівлі, що викликало необхідність модифікування у представленнях та форматах експонування, а також певні досягнення, включаючи нові артефакти та інтерактивні елементи, сучасні технології, які планується інтегрувати в експозицію (голограми, 3D-моделі, мультимедійні системи). На прикладі музею Сторожинецької гімназії Чернівецького району Чернівецької області висвітлено значення, мету та основні завдання шкільних музеїв як осередків виховання молоді (**Олександр Гадинко**, учитель).

Низка доповідей висвітлює **внесок діячів науки, культури освіти у формування науково-освітнього та культурного простору**. Фахівці Національної історичної бібліотеки України розглядають науковий доробок провідних істориків української діаспори Олександра Оглоблина та Ореста Субтельного (за документами з фонду цієї бібліотеки), чії праці відіграли ключову роль у формуванні сучасної концепції української історії за межами України (**Валерія Гордаш**, бібліограф), а також наукову, просвітницьку та громадську діяльність з розвитку музейної справи, краєзнавства та збереження культурної спадщини України Руслани Маньковської, доктора історичних наук, професорки, керівниці Центру досліджень історико-культурної спадщини України Інституту історії України НАН України, першої заступниці голови Національної спілки краєзнавців України, презентуючи біобібліографічний показчик «Маньковська Руслана Вікторівна», розроблений у 2025 році (**Ольга Покропивна**, завідувач сектору науково-методичного відділу, укладач показчика).

У статті «Український мовознавець Василь Степанович Зборовець: актуалізація імені» (**Олена Сафонова**, заступник начальника відділу інформації, використання документів та документального забезпечення Державного архіву Харківської області) привернуто увагу до постаті та наукового доробку репресованого українського мовознавця Василя Зборовця, розглянуто матеріали архівно-слідчої справи науковця, що зберігається в архіві. Авторкою статті «Володимир Короленко — праведник України» (**Ольга Вечерок**, науковий співробітник Полтавського літературно-меморіального музею В. Г. Короленка, кандидат філологічних наук) досліджено один із аспектів правозахисної діяльності В. Г. Короленка, а саме — боротьбу з антисемітизмом і захист єврейського населення, яке в Російській імперії потерпало від утисків, погромів, безпідставних звинувачень у «ритуальних вбивствах». Відзначено, що за самовіддану і жертвовну боротьбу з антисемітизмом В. Г. Короленку 1998 року Єврейською Радою України було присвоєно звання «Праведник України» (документ зберігається у фондах музею).

Фахівці ХДНБ ім. В. Г. Короленка досліджують постать Дмитра Івановича Багалія як документознавця вперше, доводячи, що оволодіння видатним ученим навичками і знаннями професійного документознавця, видавця і музеєзнавця, як компонентами документальної комунікації, дозволило йому зробити неоціненний внесок в цю сферу діяльності (**Віктор Сєдих**, головний бібліотекар, кандидат педагогічних наук); у контексті історії розвитку міжнародних зв'язків — постать бібліотекознавиці Любові Борисівні Хавкіної, учасниці конференції Американської бібліотечної асоціації 1926 р. у Філадельфії та Атлантик-Сіті (**Юліана Ходарєва**, головний бібліотекар). Розкриваючи творчу біографію бібліотекознавиці, методиста, заступниці директора ХДНБ ім. В. Г. Короленка, заслуженого працівника культури України Валентини Мірошникової (1950–2011), звернено увагу на її доробок як укладача енциклопедичних видань для дітей молодшого та середнього шкільного віку (**Олена Куніч**, завідувач відділу науково-методичної роботи).

Підсумовуючи роботу XXVIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Короленківські читання», яка четвертий рік проходить за темою «Бібліотеки, архіви, музеї в умовах війни», варто додати, що вона відбулася, незважаючи на складні умови воєнного

стану: потужні обстріли Харкова, вимкнення електроенергії. Два дні роботи продемонстрували важливість таких зустрічей. Конференція вкотре засвідчила, що культура та культурні інституції є потужним ресурсом гуманітарного розвитку країни. Учасники форуму мали можливість переоцінити традиційні методи діяльності, обговорити перспективи подальшого розвитку, зокрема в напрямку формування НЕБУ.

Присвячена 195-річчю ХДНБ ім. В. Г. Короленка — книгозбірні, яка була свідком багатьох епохальних змін у суспільному житті, але завжди залишалася освітнім осередком та визначним культурним центром, конференція також засвідчила, що і в нинішніх надскладних умовах війни за незалежність України бібліотека продовжує ефективно працювати за принципом «традиції + інновації», активно розвиваючи проєктну діяльність, міжнародні культурні зв'язки, створюючи міцний фундамент для позитивних змін у майбутньому.

Відеозапис «Короленківських читань 2025» на ютуб-каналі бібліотеки: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLrXeKiSsJYShP0ZIpz1RAkIt91ZzjYULk>. Перебіг подій заходу у соцмережах: #ХДНБ #Бібліотека_Короленка #короленківські_читання_2025 #КЧ_2025 #Korolenko_Readings_2025 #KhDNB.

Олена Куніч,
завідувач відділу науково-методичної роботи
ХДНБ ім. В. Г. Короленка